

Pranešimas

ANYA FELTREUTER (Švedija)

Mjölby viešosios bibliotekos direktorė. IFLA vadybos ir rinkodaros skyriaus pirmininkė (2017–2021 m.)

Kontaktai:

Anya.feltreuter@mjolby.se

<https://www.gotabiblioteken.se/en/web/arena/mjolby-bibliotek>

<https://www.facebook.com/IFLA.MandM/>

<https://www.ifla.org/management-and-marketing>

„BIBLIOTEKOS VISIEMS! APIE VISUOMENĖS ĮTRAUKTĮ IR PASLAUGŲ PASIEKIAMUMĄ ŠVEDIJOS BIBLIOTEKOSE“ APIE MJÖLBÝ SAVIVALDYBĘ

Apie Mjölby savivaldybę

- 27 000 gyventojų
- Mjölby pavadinimas kilęs iš žodžio *malūnas*
- Skänninge, Mantorp, Väderstad – tai Mjölby savivaldybės vietovės. Nuostabus kraštovaizdis.
- Išplėtota žemdirbystė – auginamos bulvės
- Čia veikia viena iš Toyota gamyklų, gaminančių sunkvežimius, kurie parduodami Europoje
- Skänninge yra vienas iš seniausių Švedijos miestų (įkurtas 1178 m. ar dar anksčiau)
- Reikšmingas geležinkelio mazgas

Mjölby viešosios bibliotekos struktūra

Mjölby pagrindinė biblioteka; Mantorp filialas; Skänninge filialas; Väderstad filialas.

Yra apie 15–20 darbuotojų (ne visi dirba pilną darbo dieną). Vykdomos bibliotekos paslaugos Skänninge patalpose. Visos programos ir paslaugos yra nemokamos. Mjölby viešoji biblioteka yra viena iš *Götabiblioteken* – 14-os savivaldybių regione, dirbančių viename tinkle. *Library on Tour* (Keliaujanti biblioteka) – Mjölby viešosios bibliotekos darbuotojai keliauja pas tuos, kurie dėl vieno ar kito priežasties negali ateiti į biblioteką.

Švedijos viešosios bibliotekos

Švedijos bibliotekų darbą reglamentuoja Švedijos bibliotekų įstatymas. Remiantis Švedijos bibliotekų įstatymu, [Bibliotekslag (SFS 1996:1596)], viešosios bibliotekos turi būti prieinamos visiems, ypač atsižvelgiant į vaikus, žmonių su funkcinę negalia, žmonių, kalbančių mažumų kalbomis ar kitokią gimtąją kalbą nei dauguma, poreikius.

Kiti dokumentai, reglamentuojantys Švedijos bibliotekų darbą

Švedijos įstatymai; 2019 m. Švedijos nacionalinės bibliotekos strategija; Pasauliniai darnaus vystymosi tikslai; 1994 m. UNESCO viešųjų bibliotekų manifestas; 2019–2024 m. IFLA Globali vizija & strategija.

Kas yra prieinamumas?

Prieinamumas gali būti suprantamas kaip „galimybė prieiti“ ir gauti iš to naudos. Daugiausia dėmesio skiriama neįgaliųjų ar specialiųjų poreikių asmenų prieinamumui prie bibliotekos paslaugų arba prieigos prie paslaugų suteikimui naudojant pagalbines technologijas.

Kas yra įtrauktis?

Įtrauktis – tai visų žmonių prigimtinių vertės ir orumo pripažinimas. Įtrauki biblioteka skatina ir palaiko jausmą, jog žmogus yra reikalingas, laukiamas; tokia biblioteka gerbia savo darbuotojų ir lankytojų talentus, įsitikinimus, jų kilmę, gyvenimo būdą.

Dalyvavimas

Tai yra akivaizdu, tačiau taip dažnai pamirštama: kurdami paslaugas tikslinei grupei, turime išsiaiškinti, kokie yra tų žmonių poreikiai ir lūkesčiai. Dalyvauti – tai kurti santykius, puoselėti jausmą, jog žmogus yra reikalingas ir svarbus.

Funkciniai sutrikimai

Žmonės su funkcinę negalia turi mažiau galimybių fiziškai, protiškaici ar intelektualiai veikti. Funkcinę negalia gali būti laikina arba nuolatinė. Pagal Švedijos bibliotekų įstatymą žmonės su negalia yra prioritetinga grupė.

Ką neįgaliesiems siūlo Švedijos viešosios bibliotekos?

1. Specialias paslaugas 2. Ypatingus renginius 3. Nuolat gerina pačių bibliotekų ir jų paslaugų prieinamumą

Specialiosios paslaugos

Švedijos žiniasklaidos agentūra MTM, specialiu prieinamu formatu leidžia ir platina literatūrą, laikraščius ir periodinius leidinius skaitymo negalia turintiems žmonėms. Žmonės su skaitymo negalia gali gauti visas spausdintas knygas nemokamai įrašytas audio knygų formatu kompaktiniame diske arba kita skaitmenine forma. *Audionewspaper* – paslauga, kai vartotojas knygas ir laikraščius gauna tiesiai į savo įrenginį.

Visos Švedijos bibliotekos privalo teikti informaciją prieinamu formatu

Skaitymo sutrikimai yra ne tik aklumas ar disleksija, bet ir, pavyzdžiui, aktyvumo ir dėmesio sutrikimas ar reumatinės ligos. Skaitymo sutrikimai gali būti laikini.

Boken kommer/Knygos pakeliui

Negalintiems apsilankyti bibliotekoje žmonėms knygos pristatomos į namus. Dauguma Švedijos viešųjų bibliotekų turi šią paslaugą. Mjölby biblioteka pradeda ją teikti 2019 m. spalį. Knygų pristatymas į senelių namus ar centrus (LSS), kur pagal Švedijos įstatymus teikiama parama ir paslaugos žmonėms, turintiems įvairių funkcinį sutrikimų. Senelių namuose ir LSS centruose lankosi skaitymo ambasadoriai.

Ypatingi renginiai

Renginiai spec. centrums, kur pagal Švedijos įstatymus teikiama parama ir paslaugos žmonėms, turintiems įvairių funkcinį sutrikimų. Dažniausiai renginys būna susijęs su muzika, nes muzika visada vertinama ir lengvai priimama. Atviroje scenoje skaitoma poezija. Vyksta istorijų pasakojimai, teatro pasirodymai skirti tikslinėms grupėms. Rengiamos ekskursijos po biblioteką, pritaikytos specialiųjų poreikių žmonėms. *Må bra med böcker / Jaukitės geriau su knygomis* – projektas žmonėms, sergantiems ligomis, lydimomis streso.

Nuolat gerinamas pačių bibliotekų ir jų paslaugų prieinamumas

Biblioteka turi parengusi paslaugų prieinamumo planą. Vyksta bibliotekos diskusijos su vietinėmis organizacijomis ir departamentais savivaldybėje. Ką biblioteka yra nuveikusi pastaruoju metu: 1. Muilas be kvėpalų. 2. Lazdelių laikikliai bibliotekų info staluose 3. Tobulinami ženklai bibliotekoje, kad žmonėms būtų lengviau rasti tai, ko ieško 4. Bibliotekos tinklalapis veikia pagal galiojančius standartus (Interneto prieigos direktyva nuo 2018 m.)

Įvairiakalbystė

Kalbos įgūdžių stoka ir nežinojimas, kas yra biblioteka, gali būti kliūtis naudojantis bibliotekos paslaugomis. Švedijoje gyvena daug žmonių, kurių gimtoji kalba nėra švedų. Žmonės, kalbantys mažumų kalbomis arba tie, kurių gimtoji kalba yra kita, nei daugumos šalyje, bibliotekoms yra prioritetinga vartotojų grupė. Švedijoje yra šios mažumų kalbos: suomių, meänkieli, lapių, romų, švedų gestų kalba.

Ką kalbantiems kitomis kalbomis siūlo bibliotekos?

Knygas ir „dvigubus paketus“ keliomis kalbomis, lengvai skaitomas knygas; Kalbų kavines ir namų darbų kavines. Ši paslauga organizuojama kartu su Raudonuoju Kryžiumi; Bibliotekos pristatymus imigrantams („Swedish For Immigrants“); Regionas vykdo pilietinio orientavimo politiką. Biblioteka dalyvauja šiame procese; Knygų klubai moterims ir vyrams, norintiems mokytis švedų kalbos. Ši paslauga organizuojama kartu su savivaldybės socialiniu skyriumi.

Knygų klubas moterims imigrantėms

Švedų kalbos mokymasis yra gyvybiškai svarbus norint tapti Švedijos visuomenės dalimi ir gauti darbą. Tačiau norint pradėti SFI programą (švedų kalba imigrantams), reikia turėti leidimą gyventi ir būti registruotam savivaldybėje – tai gali užtrukti ne vienerius metus. Net kai moterys turi leidimą gyventi, jos gali turėti mažiau galimybių mokytis kalbos nei vyrai.

Kodėl imigrantės mažai naudojasi biblioteka?

Jos nežino, kur yra biblioteka; Jos nežino, kad bibliotekos paslaugos yra nemokamos; Jos jaučiasi nemokančios naudotis biblioteka ir joms sunku prašyti pagalbos; Jos nežino, jog bibliotekoje yra laukiamos su vaikais; Jos nori lankyti kalbų kavinę ar namų darbų kavinę, tačiau privalo rūpintis vaikais arba joms neleidžiama išeiti iš namų vėlai arba lankytis tokiose vietose, kur jos gali sutikti vyrų.

Įkurtas knygų klubas

Moterys, turinčios mažų vaikų, gali juos atsivesti į knygų klubą. Klubo užsiėmimai vyksta ne bibliotekoje, o šalia darbo centro. Tai nėra tradicinis knygų klubas. Kadangi visos klubo narės turi skirtingus kalbos įgūdžius, bibliotekininkai stengiasi prisitaikyti prie kiekvienos iš jų poreikių. Klubo tikslas yra lavinti kalbėjimo įgūdžius, skatinti diskusijas apie Švedijos visuomenę ir leisti dalyvėms sužinoti, ką gali pasiūlyti biblioteka.

Vaikai ir jaunimas

Pagal Švedijos bibliotekų įstatymą, vaikai ir jaunimas yra prioritetinga vartotojų grupė. Pagal šį įstatymą visos Švedijos mokyklos turi turėti biblioteką (nors realybėje taip yra ne visur). Jungtinių Tautų konvencija Vaikų teisėms Švedijoje įsigalioja nuo 2020 m. sausio. <https://www.unicef.org/child-rights-convention/what-is-the-convention>
Bibliotekose veiklos vaikams ir jaunimui vyksta ištisus metus.

Ką bibliotekos siūlo vaikams ir jaunimui?

Knygas, e-knygas, audio knygas, TV žaidimus, filmus. Šeštadienio užsiėmimus – jie vyksta kiekvieną savaitę pagrindinėje bibliotekoje. Šie užsiėmimai nemokami, be išankstinės registracijos. Veiklos: istorijų pasakojimas, rankdarbiai, kūrybinės dirbtuvės. Veiklas per vaikų atostogas: kūrybines dirbtuves, rašymą/kūrybą, jogą, istorijų pasakojimą, susitikimus su autoriais, YouTube įrašų kūrėjais. Stalo, kompiuterinius žaidimus. Bibliotekos lankosi vaikų darželiuose. Vykdomi bendri bibliotekos ir mokyklos projektai. *Secret Society* – jaunimo knygų klubas. Veiklos miesto centre ar gyvenamuosiuose rajonuose.

Bibliotekos veiklos pataisos namuose

Biblioteka teikia paslaugas pataisos namuose 2 kartus per savaitę. Nuteistieji gali skolintis knygų ir audio knygų. Vykdomas projektas *Fairytales from inside*, kurio metu nuteistieji, turintys vaikų, gali mokytis garsinių skaitymų ir įrašyti savo skaitomą pasaką į CD. Įrašai nusiunčiami jų vaikams.

Mjölby Pride savaitė 2019 (lapkričio 11–16 d.)

Tai – *underground* iniciatyva. Tai bendra bibliotekos darbuotojų ir socialinių darbuotojų, dirbančių su jaunimu, idėja. Įgyvendinama kartu su kitomis savivaldybės organizacijomis. Šios akcijos tikslas – pabrėžti, jog visi žmonės turi lygias teises ir turėtų turėti vienodas galimybes.

Skaitmeninė įtrauktis

Mjölby viešoji biblioteka skaitmeninę įtrauktį vykdo visų amžiaus grupių atžvilgiu. „Skaitmeninė greitoji pagalba“ – ši paslauga teikiama kiekvieną savaitę Mjölby, Skänninge ir Mantorpe. Paskaitos, mokymai skaitmeninio raštingumo temomis visada yra nemokami. Vykdoma paslauga „Užsisakyk bibliotekininką!“